

ECOLOGISCH WERKPROTOCOL

5. SNOEIEN, AFZETTEN EN DUNNEN VAN HOUTIGE BEPLANTINGEN

Dit ecologisch werkprotocol wordt toegepast bij het snoeien, afzetten en dunnen van houtige beplantingen binnen het beheergebied van Waterschap Vallei en Veluwe waar op basis van bestaande verspreidingsgegevens (2010-2020) beschermde soorten (in hun natuurlijke verspreidingsgebied) en/of aandachtsoorten aanwezig zijn.

Het vormt een onderdeel van de notitie 'Implementatie gedragscode Wet natuurbescherming voor waterschappen; onderdeel soortbescherming bij bestendig beheer en onderhoud'. In deze notitie worden onder andere de inhoudelijke en procesmatige keuzes omschreven hoe wij bij ons waterschap omgaan met het toepassen van de gedragscode (Unie van waterschappen, januari 2019).

Werkzaamheden die onder de gedragscode vallen

- Toppen en snoeien van bomen
- Snoeien van struiken
- Het dunnen van houtopstanden
- Verwijderen van grote takken (onder andere knotten en kandelaberen)
- Het versnipperen van snoeihout
- Beheer en onderhoud van hakhout en grienden

Toelichting

In de gedragscode staan per type werkzaamheid zogeheten 'voorgeschreven werkwijzen'. Op basis hiervan zijn voor het snoeien, afzetten en dunnen van houtige beplantingen 'soortspecifieke maatregelen' beschreven die alleen van toepassing zijn in ons beheergebied op plaatsen waar broedende vogels, andere beschermde soorten en/of aandachtsoorten voorkomen.

Tevens zijn 'voorschriften algemene zorgplicht' beschreven. Deze zijn het hele jaar door en overal in het beheergebied van toepassing. Ook wanneer er geen beschermde soorten aanwezig zijn.

Al deze werkwijzen, maatregelen en voorschriften zijn niet vrijblijvend, maar leidend bij de uitvoering van de werkzaamheden. Hiervan afwijken mag uitsluitend na overleg met een ecologisch deskundige (zie document 'Bijlagen bij Ecologische werkprotocollen'; bijlage 5).

5.1 Voorschriften algemene zorgplicht (jaarrond en overal van toepassing)

1. Er worden sparende technieken toegepast en, indien beschikbaar, wordt natuurvriendelijk materieel ingezet.
 - a) De rijsnelheid van machines wordt zo afgestemd, materieel zo gebruikt en werktechnieken zo toegepast dat dieren zo veel mogelijk kunnen vluchten.
 - b) Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande infrastructuur van wegen, paden en sporen.
 - c) Vermijdbare schade aan bermen, slootkanten, houtsingels, bosjes en solitaire bomen, bijvoorbeeld door insporing of beschadiging van de bast, wordt voorkomen.
2. Werkzaamheden vinden zoveel mogelijk overdag plaats. Bij nachtelijke verlichting wordt uitstraling naar de omgeving zo veel mogelijk voorkomen.
3. Snoei- en afgezet hout wordt bij voorkeur niet versnipperd, maar op rillen gelegd bij voldoende ruimte in het terrein. Indien deze ruimte ontbreekt wordt het hout afgevoerd.
4. Indien nabij de velling (bomen met) beschermde soorten en/of aandachtsoorten aanwezig zijn, moet de verlichting altijd van deze locatie afgewend zijn.

5. Beplantingen (zowel lijnvormig, als vlakvormig) worden niet in één keer in zijn geheel afgezet, maar gefaseerd, zodat er voldoende beplanting behouden blijft als nestgelegenheid, overwintering, beschutting en voor de migratie van soorten.
6. In dekking aangetroffen kalveren van ree en ander wild blijven altijd gespaard door om deze plekken heen te werken.
7. Mierenhopen worden altijd gespaard en ontzien. Daartoe worden deze voor aanvang van de werkzaamheden gemarkeerd. De markering wordt direct na de uitvoering verwijderd.

5.2 Plaatsen met broedende vogels en/of andere beschermde soorten

Strategie

1. Bij voorkeur worden snoei-, afzet- en/of dunningswerkzaamheden uitgevoerd in de periode 15 september – 15 maart. Indien dit vanwege onze primaire waterschapstaken niet mogelijk is of uitvoeringstechnisch minder wenselijk is (bijvoorbeeld in hele natte gebieden om insporing te beperken of vanuit boomtechnisch oogpunt gezien), worden de werkzaamheden in de periode 15 juli – 15 september uitgevoerd. In uitzonderlijke gevallen, bijvoorbeeld bij calamiteiten of onveiligheid, worden lokaal in de periode 15 maart – 15 juli werkzaamheden uitgevoerd.
2. Werkzaamheden worden in principe buiten de periode 15 maart - 15 juli (broedseizoen) uitgevoerd, tenzij dit vanwege veiligheidsaspecten niet mogelijk is en alternatieven niet voorhanden zijn. In dat geval wordt voorafgaand aan de uitvoering van de werkzaamheden door een ecologisch deskundige eerst een inventarisatie uitgevoerd naar de aanwezigheid van beschermde soorten, aandachtsoorten en hun rust- en voortplantingsplaatsen. Op basis van de waarnemingen en de uit te voeren werkzaamheden in deze periode dient een effectbeoordeling uitgevoerd te worden door een ecologisch deskundige. Deze rapportage van de effectbeoordeling wordt goed gedocumenteerd met het oog op controle door handhavende instanties.
3. Bomen - ongeacht de grootte - waarin hollen, spleten, rottingsgaten, loshangende schors en dergelijke aanwezig zijn, blijven altijd gespaard (vanwege mogelijke gebruik door o.a. vleermuizen, vogels, boommarters, eekhoorns). Wanneer sparen van dergelijke bomen om veiligheidsredenen (met VTA) of vanwege het efficiënt kunnen onderhouden van nevenliggende elementen niet mogelijk is en er geen alternatieven voorhanden zijn, dient voorafgaand aan de velling door een gekwalificeerd adviesbureau eerst een (voor)onderzoek (officiële quickscan) uitgevoerd te worden naar de (potentiële) aanwezigheid van en/of functionaliteit voor beschermde soorten. De schriftelijke rapportage van de quickscan wordt, met het oog op controle door handhavende instanties, goed gedocumenteerd en minimaal 2 jaar bewaard. Als wordt verwacht dat blijvende schade optreedt, wordt ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd bij het bevoegde gezag. Tevens wordt nagegaan welke benodigde vergunningen (bijv. kapvergunning) dienen te worden aangevraagd.

5.3 Soortspecifieke maatregelen

Aanvullend op de hierboven beschreven strategiekeuze dienen op plaatsen met broedende vogels, andere beschermde soorten en/of aandachtsoorten de onderstaande 'soortspecifieke maatregelen' toegepast te worden.

Gebruik hiervoor de beschikbaar gestelde verspreidingskaarten én let daarnaast goed op de aanwezigheid van deze soorten en hun verblijf- en voortplantingsplaatsen in het veld.

vogels

1. Let altijd op alarmerende vogels en hun nesten. Aangetroffen broedende vogels, in gebruik zijnde nesten en eieren dienen altijd te worden gespaard, ook buiten het reguliere broedseizoen. Broedende vogels mogen evenmin worden verstoord.
2. Bij constatering van in gebruik zijnde nesten, wordt gekozen om de werkzaamheden pas uit te voeren nadat het laatste jong het nest heeft verlaten of wordt in overleg met een ecologisch deskundige een soortspecifieke beschermingszone rondom het nest gehanteerd waarbinnen geen werkzaamheden worden uitgevoerd. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en gedocumenteerd (bijvoorbeeld in een logboek).
3. De locaties van aangetroffen nesten worden gemeld aan de toezichthouder. Deze locaties worden vervolgens op een (digitale) kaart vastgelegd en gedocumenteerd met het oog op controle door handhavende instanties.
4. Vogelnesten die niet meer in gebruik zijn, zijn niet beschermd. Een uitzondering hierop zijn 'jaarrond beschermde vogelnesten' (zie document 'Bijlagen bij Ecologische werkprotocollen'; bijlage 2, categorie 1 t/m 4); deze zijn het gehele jaar beschermd! Nesten van soorten uit categorie 5 zijn alleen jaarrond beschermd wanneer in de omgeving nestgelegenheid voor deze soorten schaars is. Bomen met dergelijke jaarrond beschermde nesten blijven altijd gespaard en mogen niet zonder ontheffing van de Wet natuurbescherming geveld worden. Ook bomen in de directe omgeving van de jaarrond beschermde nestboom dienen gespaard te worden (minimaal 1 boomlengte beschermingszone in acht nemen). De velrichting van bomen in de buurt van een dergelijke nestboom dient altijd van deze boom afgewend te zijn.
5. Locaties van jaarrond beschermde nesten (incl. beschermingszone) worden voorafgaand aan de werkzaamheden in het veld gemarkeerd en op (digitale) kaart vastgelegd. De markering wordt direct na de werkzaamheden verwijderd.
6. Nesten van soorten uit categorie 5 zijn alleen jaarrond beschermd wanneer in de omgeving nestgelegenheid voor deze soorten schaars is en er dus weinig of geen alternatieven zijn om een nieuw nest te bouwen. Dit ter beoordeling door een ecologisch deskundige. Het maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en gedocumenteerd.

vleermuizen

1. Potentiële kraam-, paar-, of winterverblijven (bomen met hollen, spleten, rottingsgaten, loshangende schors e.d.) én direct nevenstaande bomen (binnen een straal van 1 boomlengte) die vleermuisverblijven tegen de wind beschutten blijven in principe altijd gespaard, tenzij door een ecologisch deskundige een ander advies is gegeven. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en gedocumenteerd.
2. Aantasting van potentiële vlieg- en/of foerageroutes van vleermuizen wordt vermeden door het vellen en/of terugzetten van lijnvormige beplantingen altijd gefaseerd uit te voeren en wel dusdanig dat er geen gaten met een lengte van meer dan 50 m. in de beplanting ontstaan. Dit ter beoordeling van een ecologisch deskundige. Als toch wordt verwacht dat blijvende schade optreedt, wordt ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd bij het bevoegd gezag (provincie).
3. Het heeft de voorkeur om de werkzaamheden uit te voeren in de periode 15 augustus – 1 november.

bever, das en otter

1. In de nabijheid van een bewoonde bever-, dassen- of otterburcht of oeverhol wordt tijdens de kraamtijd (kraamperiode bever: mei t/m augustus, das: december t/m juni en otter: april t/m december) verstoring zoveel mogelijk beperkt. Kortdurende werkzaamheden (1 à 2 uur) zijn binnen deze periode toegestaan, mits de verstoring zo veel mogelijk wordt beperkt.
2. Bij de werkzaamheden wordt een beschermingszone van minimaal 20 meter tot de burcht aangehouden. Deze wordt in het veld gemarkeerd, op kaart vastgelegd en toegevoegd aan dit ecologisch werkprotocol. Alleen in zeer dringende omstandigheden is buiten de kraamtijd een kortere afstand toegestaan, mits de burcht niet wordt beschadigd. Werkzaamheden worden dan handmatig uitgevoerd.
3. Snoeihout laat men liggen (of wordt in de directe omgeving op rillen gelegd), maar niet nabij of op burchtingangen of wissels. Bomen en struiken op en rondom de burchtlocatie (straal minimaal 20 meter) worden gespaard. De velrichting van bomen is van de burchtlocatie afgewend.
4. Ongeacht bovenstaande punten zijn bij de voorbereiding en uitvoering van werkzaamheden de afwegingskaders, maatregelen en werkwijzen zoals beschreven in het Beverprotocol (januari 2020) van toepassing.

eekhoorn en boomarter

1. Bomen met bewoonde en/of bewoonbare nesten en/of nestholten van eekhoorns en boomarters worden altijd gespaard. Deze worden in het veld gemarkeerd en op kaart vastgelegd. Deze wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.
2. Indien het voor de uitvoering van de werkzaamheden onvermijdelijk is dat beschadiging of vernietiging optreedt, kan dat enkel nadat een ecologisch deskundige heeft vastgesteld dat er in de omgeving voldoende alternatieve nestgelegenheid is. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.
3. Eekhoornnesten respectievelijk holten van boomarters worden nooit tijdens de kraamperiode van de dieren vernietigd of beschadigd (eekhoorns: begin februari t/m eind augustus; boomarters: begin maart t/m eind augustus). Deze bomen worden in het veld gemarkeerd en op kaart vastgelegd. Deze wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

bunzing, egel, hermelijn en wezel

1. In het leefgebied van bunzing, hermelijn en wezel in provincie Gelderland en Overijssel en het leefgebied van egel in provincie Overijssel, worden bij werkzaamheden in en aan houtige beplantingen potentiële rust- en voortplantingsplaatsen van deze soorten, zoals bijvoorbeeld (konijnen)holen en gaten, houtstapels, wortelkluiten, bladhopen, holle bomen en takkenrillen, zo veel mogelijk gespaard.
2. Bij lijnvormige beplantingen in het leefgebied van deze soorten worden werkzaamheden gefaseerd uitgevoerd, waarbij tevens voldoende ruige en/of dichte begroeiing op de grond gespaard blijft als onderdeel van het leefgebied en voor dekking tijdens migratie.

Alpenwatersalamander, heikikker, kamsalamander, knoflookpad, poelkikker en rugstreeppad

1. Plaatsen waar beschermde soorten amfibieën voorkomen (ook landhabitat) worden slechts indien noodzakelijk betreden. Vaste rust- en voortplantingsplaatsen, zoals poelen of andere elementen, worden zo nodig gemarkeerd. Voorkomen wordt dat bodems en oevers worden beschadigd of platgereden.
2. Houtachtige objecten, zoals houtrillen, boomstronken, wortelkluiten en bladhopen worden in de periode 15 september – 15 maart zo veel mogelijk ontzien in verband met overwinterende amfibieën. Werkzaamheden vinden bij voorkeur plaats van 15 september - 15 oktober. Daar waar deze soorten voorkomen, wordt landhabitat in de winterperiode óf geheel ontzien óf worden werkzaamheden in handkracht uitgevoerd. Daarbij wordt bodemverwonding door spoorvorming of het uitslepen van bomen voorkomen.

reptielen: adder, gladde slang, hazelworm, levendbarende hagedis, ringslang en zandhagedis

1. In de periode 15 september – 15 maart worden op plaatsen waar beschermde reptielen voorkomen houtrillen, boomstronken, wortelkluiten, bladhopen en andere overwinteringshabitats in het veld gemarkeerd en gespaard.
2. Er wordt geen takhout gedeponeerd op plaatsen waarvan bekend is dat deze in het zomerseizoen in gebruik zijn als rust- of voortplantingsplaats.
3. Broedhopen van ringslang worden gemarkeerd en niet beschadigd.

bruine eikenpage, grote vos, grote weerschijnvlinder, kleine ijsvogelvlinder en sleedoornpage

1. Wanneer snoei-, afzet- en/of dunningswerkzaamheden plaatsvinden in de (directe omgeving van) leefgebieden van beschermde vlinders, worden onderstaande voorzorgsmaatregelen in acht genomen. Alle te beschermen en te sparen elementen (genoemd in de navolgende soortspecifieke voorzorgsmaatregelen) dienen voorafgaand aan de start van werkzaamheden te worden gemarkeerd en direct na afronding van de werkzaamheden ter plekke te worden verwijderd.
2. In leefgebieden van beschermde vlinders worden uitsluitend kleinschalige beheerwerkzaamheden aan houtige beplantingen uitgevoerd. Bestaande inhammen in de bosranden en open plekken in het bos blijven behouden. Indien mogelijk worden deze inhammen en open plekken in het bos juist ontwikkeld. Tevens worden onderstaande soortspecifieke voorzorgsmaatregelen in acht genomen.
 - a. In leefgebieden van bruine eikenpage blijven kleine en/of lage boompjes (met name eik) gespaard. Ook braamstruwelen (vooral langs bosranden) blijven in het leefgebied van deze soort zoveel mogelijk intact.
 - b. In leefgebieden van grote vos blijven iepen, zoete kers, holle bomen en stapels hout gespaard.
 - c. In leefgebieden van grote weerschijnvlinder blijven boswilg en grauwe wilg gespaard.
 - d. In leefgebieden van sleedoornpage worden sleedoorns niet gesnoeid of afgezet in de winterperiode (vanwege de aanwezige eitjes), maar juist in de periode medio juli - eind augustus. Het snoeien en afzetten dient zoveel mogelijk gefaseerd plaats te vinden (bijv. 1x/5 jaar), zodat altijd geschikt twee- of driejarig hout aanwezig is voor de ei-afzet.

Wanneer toch in de winter gesnoeid of afgezet moet worden, dienen de sleedoornstruwelen vooraf door een ecologisch deskundige geïnspecteerd te worden op de aanwezigheid van sleedoornpage-eitjes. De takken met deze eitjes worden vervolgens gespaard bij het snoeien of afzetten. Indien sleedoorns in het leefgebied van sleedoornpage gerooid moeten worden, dient voorafgaand een ecologisch deskundige om advies gevraagd te worden. Dit maatwerkadvies wordt vastgelegd en gedocumenteerd (bijvoorbeeld in een logboek).

3. Indien bovenstaande soortspecifieke (voorzorgs)maatregelen niet mogelijk zijn vanwege bijvoorbeeld veiligheidsoverwegingen, wordt in overleg met een ecologisch deskundige naar een passende oplossing gezocht. Dit schriftelijk maatwerkadvies wordt aan dit ecologisch werkprotocol toegevoegd, inclusief een kaart met de bewuste locatie(s).

vliegend hert

1. In leefgebieden van vliegend hert worden op basis van verspreidingskaarten vóór de start van de werkzaamheden de exacte locatie in het veld door de opdrachtnemer gelokaliseerd en gemarkeerd. De markering wordt door de uitvoerende direct na de werkzaamheden verwijderd.
2. In leefgebieden van vliegend hert wordt gekapt dood hout achtergelaten op de locatie in de directe nabijheid van de betreffende boom.
3. Bomen worden niet geheel geveld: alleen de kroon wordt verwijderd. De kapwerkzaamheden vinden plaats buiten het vliegseizoen van vliegend hert (mei – oktober).

beschermde planten en aandachtsoorten

1. Werkzaamheden worden bij groeiplaatsen van beschermde planten en/of aandachtsoorten (zie document 'Bijlagen bij Ecologische werkprotocollen'; bijlage 1 + 3 + verspreidingskaart) in beginsel uitsluitend uitgevoerd in de periode 15 september - 15 maart. Deze groeiplaatsen worden tijdens de werkzaamheden ontzien en beschadiging wordt vermeden. Op dergelijke plaatsen wordt met zorg voorkomen dat de bodem en de vegetatie worden beschadigd. Daartoe worden op basis van verspreidingskaarten vóór de start van de werkzaamheden deze groeiplaatsen in het veld door de opdrachtnemer gelokaliseerd en gemarkeerd. De markering wordt door de uitvoerende direct na de werkzaamheden verwijderd.